

ОСОБЛИВОСТІ ТАКТИКИ ДОПИТУ НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ СТ. 200 КК УКРАЇНИ

Леонід Євгенійович БАРАШ,

*аспірант Національного наукового центру
«Інститут судових експертиз
ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса»
<https://orcid.org/0009-0005-1762-3727>*

Допит – найрозповсюдженіша слідча дія у кримінальних провадженнях, особливо за статтею 200 КК України. Це спосіб з'ясування важливих обставин справи, переважно від свідків та підозрюваних. У криміналістиці ретельно вивчають техніки й методи допиту як важливого джерела доказів у розслідуванні фінансових правопорушень. Він полягає у зборі інформації через запитання та відповіді від допитуваної особи.

Допит є різновидом спілкування, в ході якого передається інформація. Відповідність цієї інформації об'єктивній дійсності залежить від того, наскільки адекватно допитувана особа передає наявну інформацію і наскільки правильно вона сприйнята тим, хто допитує [1].

Цей процес потребує культури спілкування та урахування психологічних особливостей допитуваного.

Хоча допит є ефективним способом отримання інформації, його складність полягає у тому, що він не завжди надає повних даних та може стати об'єктом опору від допитуваних. Це одна з найскладніших слідчих дій, яка вимагає ретельного планування та вміння вирішувати проблемні ситуації. Некоректно проведений допит може призвести до суттєвих недоліків та необхідності повторного проведення.

Етап підготовки до проведення допиту передбачає послідовне виконання слідчим наступних заходів: 1) повне, всебічне та ретельне вивчення матеріалів кримінального провадження; 2) визначення предмета допиту в наявній слідчій ситуації; 3) визначення кола осіб, які підлягають допиту, залежить від низки факторів, у тому числі й від обсягу наявної інформації; 4) визначення послідовності проведення допитів різних категорій осіб; 5) вивчення особи кримінального правопорушника; 6) збирання оперативної інформації щодо допитуваної особи; 7) підбір речей та матеріалів для пред'явлення допитуваному; 8) визначення часу проведення допиту; 9) визначення місця проведення допиту різних категорій осіб; 10) визначення низки тактичних прийомів та методів, що будуть застосовуватися під час проведення допиту; 11) визначення необхідних науково-технічних засобів фіксації допиту та їх підготовка; 12) визначення учасників проведення допиту; 13) планування допиту [2, 3].

Визначення предмета допиту передбачає створення переліку обставин, які потрібно визначити під час цієї слідчої дії. Важливо скласти об'єктивний перелік питань, не додаючи зайвих деталей, що не стосуються справи.

Це дає змогу адекватно підійти до допитування в залежності від типу злочину та допитуваної особи.

Підготовчий етап допиту розпочинається з визначення учасників цієї процедури. Часто, у розслідуванні злочинів, пов'язаних із платіжними засобами, необхідність у залученні інших осіб до допиту виникає лише у випадках, коли потрібно отримати технічні деталі щодо електронних платіжних засобів, їх створення та використання. Тут важливо вивчити технічні питання, тому доцільно залучити відповідного спеціаліста. Це дозволить ефективніше фіксувати докази та викривати неправдиві показання.

Планування допиту - ключовий етап, що визначається характером злочину та інформацією про допитуваного. У більшості випадків, складаючи план допиту, можна зробити це в простій письмовій формі. Плануючи допит, слідчому варто передбачити ймовірність формування певної тактичної ситуації (ситуацій), тобто вдатись до логічного моделювання динаміки події [4].

Слід пам'ятати, що у плануванні допиту ключове значення має інформація про злочин і особу, яка його вчинила. Це визначає перелік питань для допиту, але інформованість слідчого про обставини злочину визначає тактичні дії під час допиту.

Під час робочого етапу допиту слід дотримуватися такого загального порядку: ідентифікація особи, встановлення соціально-демографічних даних, постановка запитань, складання протоколу та ознайомлення з ним допитуваного. Однак, специфіка цього етапу визначається головним чином суб'єктом допиту та тактичною ситуацією.

Для встановлення психологічного контакту криміналісти рекомендують виявити підкреслене чуйне, уважне, поважне ставлення до допитуваного, спокій і врівноваженість при звертанні до нього; виразити потерпілому співчуття і розуміння; провести бесіду на другорядну, нейтральну тему; докладно розпитати про спосіб життя, зв'язки, захоплення, коло інтересів тощо; допомогти порадою; з'ясувати мотиви, через які допитуваний відмовляється давати показання, спробувати подолати їх [5]. Це впливає на подальший розвиток ситуації під час допиту, зменшуючи ймовірність конфлікту.

У процесі допиту свідків у справах про незаконні дії з платіжними засобами важливо дотримуватись певних стратегій та тактичних прийомів для ефективного отримання повної та правдивої інформації.

Створення психологічного контакту. 1. Проявлення чуйного, уважного та поважного ставлення до допитуваного є ключовим на початку будь-якого допиту. 2. Звертання до нейтральних тем та спокійний підхід сприяють заспокоєнню допитуваного та позитивно налаштовують його на спілкування.

Створення сприятливої атмосфери під час допиту. 1. Запропонувати допитуваному розповісти про відомі йому обставини. 2. Дозволити допитуваному вільно висловити свою точку зору без перебивань. 3. Уточнити деталі показань, особливо з найвагоміших аспектів, для запобігання їх подальшій зміні.

Подолання складнощів під час допиту. У випадках, коли допитуваний забув деякі факти, важливо використовувати прийоми актуалізації пам'яті, такі як звернення до суміжних обставин або демонстрація аналогічних об'єктів.

Якщо свідок намагається приховати порушення в своїй діяльності, слід пояснити, що деякі факти вже відомі, а наслідки можуть бути мінімізовані.

Налагодження психологічного контакту та зміни позиції свідків можуть бути досягнуті шляхом пояснень про позитивні наслідки співпраці та можливих негативних наслідків при протидії розслідуванню.

Дотримання стратегій для уникнення втрати доказів. Планування допиту з метою максимальної деталізації показань може унеможливити можливість подальшої зміни показань та допоможе у збереженні доказів.

Пам'ятайте, що допит - складний та важливий етап у кримінальних провадженнях. Використовуючи вказані підходи, можна ефективно отримувати інформацію та мінімізувати ризики втрати доказів чи зміни показань.

Підозрювані у справах про незаконні дії з платіжними засобами можуть перебувати в різних ситуаціях під час допиту, що вимагає від слідчих різних підходів та тактик. Розглянемо основні сценарії допиту підозрюваних у цих справах:

Сприятлива безконфліктна ситуація. У такій ситуації слідчому важливо зберегти спокій та ввічливість під час допиту. Мета полягає в деталізації показань та фіксації їх за допомогою відеозапису для майбутнього контролю.

Допит у разі зізнання у вчиненні злочину. Деталізація показань у разі зізнання допомагає зафіксувати їх максимально повно. Це допомагає у подальшій перевірці показань та запобіганні можливості зміни свідчень в майбутньому.

Допит у разі заперечення вчинення злочину. Тут важливо шукати внутрішні та зовнішні протиріччя в показаннях. Пояснення невігідності відмови надавати показання може спонукати підозрюваного до співпраці.

Конфліктна ситуація під час допиту. При неправдивих показаннях важливо враховувати можливі варіації підозрюваного ставлення до звинувачень. Детальне запитання та конфронтація з обґрунтуванням можуть викликати відповіді та пояснення.

Правові гарантії підозрюваного. Важливо пам'ятати про права підозрюваного на захист та право не свідчити проти себе самого чи своїх близьких. У випадку відмови підозрюваного відповідати на запитання, допит потрібно зупинити відразу.

Допит у кримінальних провадженнях є складним та ключовим етапом, де використання відповідних підходів та стратегій є важливим для отримання максимально повної та правдивої інформації, а також для збереження доказів.

Планування допиту з метою деталізації показань може сприяти унеможливленню подальших змін свідчень, що є важливим для підтримання консистентності свідчень та збереження доказів.

Під час допиту різних учасників – свідків чи підозрюваних у справах про незаконні дії з платіжними засобами – необхідно застосовувати різні стратегії в залежності від ситуації, з якою може стикнутися слідчий. Важливо пам'ятати про правові гарантії підозрюваного та його право на захист, зокрема право не свідчити проти себе самого чи своїх близьких.

Створення психологічного контакту, дотримання стратегій для уникнення втрати доказів та зміни показань, а також урахування психологічних особливостей допитуваного є важливими аспектами, які сприяють ефективному проведенню допиту та отриманню об'єктивних свідчень у ході розслідування.

Список використаних джерел:

1. Переверза О. Я. (2015). Особливості процесуальної регламентації, механізму формування показань із чужих слів і тактики допиту свідків та потерпілих, які дають такі показання (за кпк 2012 року). Юридичний науковий електронний журнал. № 2. С. 228-231..
2. Чаплинська Ю. (2012). Організаційне забезпечення проведення допиту. Право і суспільство, 4, 189-194..
3. Карпенко М. В., Тимофєєва Н. В. (2021) Підготовка до проведення допиту. Актуальні питання теорії та практики в галузі права, освіти, соціальних та поведінкових наук – 2021: матеріали міжнар. наук.- практ. конф. (м. Чернігів, 22–23 квіт. 2021 р.) / гол. ред. О. М. Тогочинський; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 140-143.
4. Гвоздік О. (2023). Логічний аспект планування та проведення допиту. Філософські та методологічні проблеми права, 25(1), 28-37.
5. Криміналістика : підручник (2020) [В. В. Пясковський, Ю. М. Черноус, А. В. Самодін та ін.] ; за заг. ред. В. В. Пясковського. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 752 с.